

DEMOKRACIJA

Uredništvo: Trst, ulica Machiavelli 22-II. - tel. 62-75
 Uprava: Trst, ulica S. Anastasio 1-c - tel. 30-39 —
 Goriško uredništvo: Gorica, Riva Piazzetta 18 —
 CENA: posamezna številka L 20. — Naročnina:
 mesečno L 85 (za inozemstvo L 150). — Poštni
 čekovni račun št. 9-18127.

Leto IV. - Štev. 17

Trst - Gorica 28. aprila 1950

Izhaja vsak petek

Tretji redni občni zbor Slovenske demokratske zveze za STO priča strnjjenosti našega gibanja

NAPREJ!

Tretji občni zbor Slovenske demokratske zveze v Trstu je nov mejnik v njenem delu. V današnji številki našega lista prinašamo izčrpen pregled njegovega poteka in poročil. Obenem nam pa srce in dolžnost nalogata, da izrečemo ob tej priložnosti nekaj misli, občutkov, ki jih je zapustil med nami ta pomemben dan.

V primerjavi z dosedanjimi občnimi zbori Slovenske demokratske zveze predstavlja zadnji občni zbor v vsakem pogledu razveseljiv napredek. Kritiki in zagovorniki odborovega dela so si prvič izčrpano, a možato in mirno ter v vsakem pogledu s polnim občutkom odgovornosti v velikem številu izmenjali svoje misli. Ljubzen in skrb za čim popolnejše delo in obliko naše matične politične organizacije je jasno prevela vsako besedo živahne debate. Kdor je poslušal trezna izvajanja starih, preizkušenih narodnih delavcev, ki so se izmenjavala z ognjevitejšimi izlivi mladih, ne bo tega zlepa pozabil. Kritiki in zagovorniki so se zabavali dopolnjevali, skupno so tvorili tisto celoto, ki naj tudi v bodoče stalno bdi nad dejanjem in nehanjem političnega življenja, od katerega je odvisna usoda tržaških Slovencev.

Občni zbor je posvetil svoje glavno zanimanje temeljnim vprašanjem: obstoječi razcepljenosti slovenskih demokratičnih sil na Tržaškem, vprašanju naše mladine in reorganizaciji Slovenske demokratske zveze.

Mnogi govorniki so karali bivši odbor, da ni znal dovolj odločno preprečiti cepitve prve enote demokratske zveze, iz katere so se izdvojili pripadniki krščanske socialne skupine. Govorniki so obsojali to delitev slovenskih demokratičnih sil kot škodljivo in časom ter kraju neprimeren pojav. Predsednik pa je poudaril, da se je to zgodilo kljub vsej dobri volji in naporom Slovenske demokratske zveze in njenega odbora, da bi se ohranila enotnost. Kljub temu pa je naša dolžnost, da nastopamo složno in skupno z vsemi ostalimi slovenskimi nekomunističnimi skupinami povsod tam, kjer to zahtevajo narodne koristi. S tem bomo na najprimernejši način vsaj deloma omilili škodljive posledice cepitve. Slovenska demokratska zveza je tako postopala v preteklosti in to bo njeno vodilo tudi za bodočnost. Sicer pa pripada našemu narodu samemu glede tega končna in odločilna beseda. Od nje je odvisno koliko in komu bo poveril svoje zaupanje.

Pri vprašanju mladine so govorniki poudarjali potrebo, da si Slovenska demokratska zveza vzgoji in pridobi potreben podmladek. Ker so nekateri izrazili misel, da bi to bila tudi naloga že organiziranih slovenskih visokošolcev, je bilo prečitano pismo, s katerim je visokošolski klub »Jadransko« podčrtal, da želi biti nepolitična organizacija vseh nekomunističnih slovenskih visokošolcev v Trstu in kot tak ne more dati prednosti posameznim političnim skupinam, niti Slovenski demokratski zvezi. Na tej osnovi torej visokošolskega društva »Jadransko« ni mogoče v celoti smatrati kot podmladek SDZ. S tem pismom so bili dokončno

Za nami je razgibano leto, polno borb in prizadevanj, uspešnih in neuspešnih, polno pojavov in dogodkov, veselih in žalostnih, in zopet se bližamo važni, morda usodni prekretnici v življenju našega naroda na Tržaškem.

Kaj čuda torej, da se je na III. občnem zboru Slovenske demokratske zveze v Trstu pojavilo tolikšno število delegatov z vseh krajev našega področja, ki so z velikim zanimanjem sledili izvajanjem poročevalcev in se za tem z globokim razumevanjem in vneto udeležili razprave, ki je zajela mnogo perečih vprašanj, zadevajoča delo vodstva v preteklem razdobju, in ki je končno podala mnogo važnih spodbud in smernic za nadaljnje delo.

Reči moremo, in to je bila splošna sodba udeležencev, da je bil sedanjí občni zbor po višini in globini razpravljanj naš najboljši občni zbor in že samo to dejstvo daje velike upe za bodočo rast in za bodoči razvoj SDZ na Tržaškem.

Žal nam tehnične ovire, predvsem pa pomanjkanje prostora, ne

Predsedniško poročilo dr. J. Agneletta

»Prvi javni občni zbor Slovenske demokratske zveze decembra 1947 je potekal v znamenju vstajenja naših demokratičnih sil na STO-ju, drugi občni zbor aprila 1949 pa je bil pod moro, pod težo predloga od 20. marca 1948 za uničenje STO-ja. Letos zborujemo v znamenju rastočega upanja, v znamenju trdne vere, da je STO izven nevarnosti.

SDZ ima za seboj dolgo leto dela in bojev, katero nosi na sebi oznako prvih prostih volitev po l. 1918.

Volivni zakon je bil za Slovence in Slovane skrajno krivičen. Ko maj leto dni življenja je imela SDZ za seboj, bila je brez uradniškega aparata, brez sredstev, brez propagande v borbi z do oblikovano razpihano propagando drugih strank. Ali šla je pogumno v volivni boj! Stopila je v zvezo s SKSZ. Dobili smo na področju A STO-ja 5000 glasov. In ako ne bi bile javne in tajne sile rovarile med našim ljudstvom, da naj glasuje za neko italijansko stranko in za independentiste, bi bila naša narodna lista dobila vsaj še dvakrat toliko glasov. Veliko število slovenskih glasov je bilo oddanih ko-

razčiščenim pojmi, ki so zaradi dosedanje nejasnosti povzročili že nekaj neveselosti v mladinskih vrstah. Obenem pa so z njim podani temelji za odnošaje v bodočnosti.

Toda še važnejše kakor visokošolska mladina je za Demokratsko zvezo vprašanje delavske in kmečke mladine. Občni zbor je soglasno ugotovil potrebo, da poživimo mladinsko organizacijo Slovenske demokratske zveze, da si na ta način ustvari gnezdo, iz katerega bo rasel naš nov politični naraščaj. Novi odbor mora vsestransko, z nasveti, podporo in sodelovanjem podpirati uresničenje one osnovne zamisli, zaradi katere je bila ustanovljena Narodna mladina. Slovensko demokratsko zvezo bo veselilo, ako se bodo k te-

dovoljujejo, da bi vsa poročila in razpravljanja priobčili v celoti, ampak se moramo omejiti le na bolj ali manj izčrpane izvlečke, ki naj našim somišljenikom in prijateljem doma in v zamejstvu podajo vsaj približno sliko tega važnega Zvezinega zborovanja.

Kmalu po napovedani uri je izrekel predsednik SDZ dr. Josip Agneletto dobrodošlico navzočim delegatom in se nato s toplimi besedami spomnil članov, ki so medtem umrli, med njimi šele pred kratkim preminulega člana izvršnega odbora in soustanovitelja SDZ dr. Petra Udoviča ter lansko leto izginolega podpredsednika SDZ Ferda Kalina.

Tedaj sta se k besedi oglasila predsednik Slovenske prosvetne matice Janko Jež in zastopnik Slovenskega dobrodelnega društva Franc Milič ter v imenu svojih družtev pozdravila zborovanje, ki bo brez dvoma postavilo nov mejnik ob poti, po kateri se vzpenjajo tržaški Slovenci.

Nato je predsednik SDZ dr. Josip Agneletto podal svoje predsedniško poročilo.

munistični kominformistični stranki, ki je enostavni privesek italijanske komunistične stranke. Dokaz: v tržaškem občinskem svetu niso glasovali komunisti proti italijanski resoluciji, ki je zahtevala vrnitev Trsta Italiji.

Ker smo pri volitvah, naj omenim, da je bil tržaški občinski svet oder, kjer smo pred vsoto svetovno javnostjo iznašali svoje pritožbe in zahteve za enakopravnost slovenskega jezika, za nastavljanje slovenskih uradnikov in delavcev pri občinskih delih in v občinskih uradih, za slovensko šolstvo, za slovenske otroške vrte, za slovensko gledališče in slovenski prosvetni dom; proti višanju cen in taks, proti osrednji mlekarini; za ohranitev STO-ja, Italijanske stranke so bile vedno proti našim upravičenim zahtevam, ko je šlo za naše narodne pravice. Demokristjani se ne razlikujejo od drugih italijanskih iredentističnih strank, ko gre za naše jezikovne, šolske, prosvetne pravice in potrebe. Tudi komunisti, ki so tu pa tam nastopili za slovenske šole in otroške vrte, so storili to iz propagandnih nagibov, ne iz prepričanja in želje po ohranitvi naše narodne samostojnosti.

mu delu zglasili tudi vsi oni visokošolski, ki se prištejajo k njenemu miselnemu krogu in jih poleg udeleževanja v lastnem nepolitičnem stanovskem društvu veselijo tudi politično delo, ki je bilo že od nekdanj značilno poprišče visokošolskega življenja.

Končno je občni zbor ugotovil, da se je organizacija Slovenske demokratske zveze uspešno razširila v širo in globino. Stara pravila, ki so imela kot osnovo enotno organizacijo enega samega društva z neposrednim včlanjenjem pri glavnem odboru, so bila prilagojena potrebam večje politične organizacije, razčlenjene v posamezne krajevne, okrožne itd. odbore.

To so bila tri glavna vprašanja, (koniec na 2. strani)

Borba za slovenske šole

Ko je višja šolska uprava v jeseni, po začetku šolskega leta, zaprla 23 razredov slovenskih ljudskih šol, je SDZ bila ona, ki je prva povzdignila svoj glas, tvorno sodelovala pri šolski stavki in s spomenicami in protesti skupno s SKSZ branila naše šole ter nastopila v občinskem svetu za ohranitev naših šolskih postojank. Ona je dosegla vsaj to, da se je občinski odbor izrekel za podpiranje

otvoritve slovenskega otroškega vrta pri Sv. Ani v Trstu.

SDZ je vodila skozi vse leto nepretrgano borbo za socialno enakopravnost slovenskega prebivalstva, za rezidenco, za delavske knjižice, bilo za mestno prebivalstvo kakor za prebivalstvo naših vasi in za sinove naših malih kmečkih družin, ki jim kmetija ne nudi dovolj dela in zaslužka.

Borba za zaposlitev slovenskega uradništva

SDZ je posredovala pri tržaški občini, da odpre vrata tudi slovenskim uradnikom v mestne urade v sorazmerju z našim številom. V tržaški občini je najmanj 55.000 Slovencev in ti imajo, kot domačini, sveto pravico do zaposlitve in do kruha na domačih tleh! SDZ ne bo mirovala na polju borbe za zaposlitev Slovencev in Hrvatov pri občinskih deželnih in državnih uradih, dokler ne bo doseženo pravično razmerje slovenskega in laškega osebja.

SDZ je posredovala, da postane tudi slovenski živeči deležen podpor iz Marshallovega načrta. Gre tu za naše obrtnike in industrijce

ter tudi za naše posojilnice. Ona ni pozabila niti naših ribičev in je dosegla odobritev nekaj posojil iz Marshallovega načrta po ugodni 3 odst. obrestni meri. Ali naši ribiči niso tega izkoristili. Tudi za izplačilo vojne škode našim ribičem za odvzete ladje je SDZ posredovala. Bila je osnovana nova ribiška zadruga. Zalibog niso naši ribiči zastopani v tej ribiški zadrugi, ki je prejela stotine milijonov za pospeševanje ribištva, ki pa gre v korist le organiziranim ribičem. Vsak slovenski ribič je imel možnost, da si s posojili ERP-a nabavi ladjo, motor, mreže in postane neodvisen. Komunistična propaganda je glavni krivec takega stanja.

Svobodno tržaško ozemlje

STO je pogoj za obstoj in razvoj našega naroda na tržaškem ozemlju. STO pa je tudi gospodarski pogoj za človeka vredno življenje. Samo na Svobodnem tržaškem ozemlju je zajamčena narodna in gospodarska bodočnost tržaškim Slovincem in Hrvatom. Zato se SDZ od svojega začetka neprestano bori za ohranitev STO-ja. Ze v našem programu, točka I, je označeno naše stališče: »Sprejemamo STO kot gotovo dejstvo«. To pomeno pred vsem svetom, ker smo prepričani, da je to edino prava in možna rešitev tržaškega vprašanja v tem zgodovinskem trenutku. In zaključil sem na Opčini nah to poglavje s poudarkom: »In oni, ki pošiljajo odposlanstva po svetu, proti STO-ju, naj vedo, da se mirovne pogodbe, pisane s krvjo sto tisočev junakov, ne trgajo kot kos papirja. Sto in sto tisoč Slovencev in jugoslovanskih vojakov je padlo ravno v borbi proti fašizmu in hitlerizmu.

Ali naše delo, od začetka do sedaj, je bilo cel niz dejanj za smotno, resno in globoko čuteno obrambo narodnih, gospodarskih in socialnih pravic našega ljudstva na STO-ju.

Volitev na področju B se ni udeležila nobena tržaška stranka

Dosti naših somišljenikov iz vsch krajev področja B se je obrnilo na SDZ v začetku volivne borbe, da bi mi postavili svoje liste. Potem pa za nasvete, kako naj se zadržijo. Povedali smo našim ljudem, da ne bo odvisna od teh volitev usoda področja B, kakor koli bi že izpadle. Stremljenje po združitvi s Trstom in po ustavitvi STO-ja je ogromno. Italijanski tisk je skušal izkoristiti te volitve, domnevno nasilnosti in incidente

v korist priključitve STO-ja k Italiji.

Ali svetovna javnost je pričela gledati z lastnimi očali na dogodke na STO-ju in to je velik korak bližje k zmagi pravice in resnice. V borbi za obrambo STO-ja je SDZ ustanovila skupno s SKSZ in s predstavniki skupine neodvisnih Akcijski odbor za obrambo STO-ja z namenom, da se združi slovenski odbor v osrednji odbor. (Dalje na drugi strani)

Od srede do srede

20. APRILA: Vse tri belgijske stranke (socialistična, liberalna in krščanska socialna) so sprejele predlog kralja Leopolda za rešitev ustavnega spora. — Londonski pristanišniki stavkajo. — Državni tožilec v Rimu predlaga 24 let ječe za bivšega italijanskega maršala Grazianija. — Pomočnik zunanjega ministra FLRJ Leo Mateš izjavlja, da Jugoslavija ne bo pustila glede Trsta pred nobenim pritiskom s katere koli strani. — Sovjeti so predložili trem zahodnim silam noto z zahtevo po imenovanju guvernerja za Svobodno tržaško ozemlje. — Sovjetski tisk je načel vprašanje dardaneljskih ožin, ki »da danes dajejo Turčiji možnost nadzorstva nad sovjetskim Črnim morjem«.

21. APRILA: Zahodni politični krogi preučujejo možnost uvedbe civilne uprave v Avstriji. — Spor med ZDA in ZSSR zaradi sestretitve letelce trdnjave nad Baltikom se zaostruje. — Po kitajskih nacionalističnih vesteh so se izkrcane komunistične čete na otoku Hainanu po dolgih bojih predale zaradi pomanjkanja hrane in streliva; ujeta sta tudi dva sovjetska svetovalca. — Severnoameriški visoki komisar v Nemčiji Mac Cloy izključuje možnost vzpostavitve nemške vojske.

22. APRILA: Tajnik OZN Trygve Lie je odpotoval v Evropo z vzvišenim mirovnim poslanstvom. — Uradna jugoslovanska obveščevalna agencija »Tanjug« trdi, da hoče ZSSR iz tržaškega ozemlja napraviti predmet nestratenja med velikimi državami, kar pomeni praktično ohranitev dejanskega stanja ter prizadevanje novih krivic Jugoslaviji. — Izgleda, da je kitajskim komunistom uspelo, utrditi položaje na otoku Hainanu. — Zunanji minister ZDA Acheson izjavlja, da stoji Zahod pred izzivom, ki grozi vsemu omikanemu človeštvu.

23. APRILA: Zahodne sile se pripravljajo, da celo s silo zavrnejo morebitno vkorakanje vzhodnonemških komunističnih mladincev na zahodna področja Berlina. — Vodja angleške opozicije Churchill se pripravlja na odločno akcijo, da vrže Attleejevo vlado o priliki skorajšnje parlamentarne razprave. — Izgleda, da je belgijska ustavna kriza ponovno zaplavala v razburkane vode.

24. APRILA: Sovjetski poslanik v Franciji Bogomolov je postal namestnik zunanjega ministra. — Sestal se je novo izvoljeni jugoslovanski parlament; v Beogradu poudarjajo, da so vesti o ustavnih spremembah preuranjene in da bo zaenkrat naloga novega parlamenta odstranitev birokracije, ki se je preveč razpasla po državi. — Jordanski kralj Abdullah je priključil svoji državi arabski del Palestine. — Kitajski komunisti so zavzeli otok Hainan. — V Londonu so se sestali namestniki zahodnih ministrov.

25. APRILA: V londonski luki stavka 14.000 pristaniških delavcev; vlada pošilja v pristanišče vojaštvo. — Namesto Obrada Cimića je imenovan za jugoslovanskega poslanika v Londonu dr. Brilej, dosedanji namestnik zunanjega ministra. — Indokitajski komunisti poročajo o zmahah nad francosko vojsko. — V belgijski luki Antwerpnu je prišlo do nemirov zaradi izkrcavanja ameriškega orožja. — Belgijski kralj Leopold in socialisti se obotavljajo sprejeti že doseženi kompromisni predlog rešitve ustavne krize.

Predsedniško poročilo

kjer bi bile zastopane tudi italijanske stranke, ki so za ohranitev STO-ja. Do skupnega sodelovanja je prišlo samo s »Tržaškimi bloki«, dočim je »Fronte d'indipendenza« odklonila sodelovanje. Deležlo Akcijskega odbora je razvidno iz »Demokracije«. Pripravljena je obširna spomenica, ki navaja razloge, ki govore za ohranitev STO-ja. Glavno delo Akcijskega odbora obstoja v zainteresiranju in predložanju zunanemu svetu pravega položaja STO-ja.

SDZ in njeni predstavniki niso nikoli bili, niso in ne bodo proti Jugoslaviji. Ako smo kritizirali in pisali, smo kritizirali ne Jugoslavijo kot države in tudi ne jugoslovanskih narodov, ampak komunistični režim in njegove totalitarne metode, njegov absolutizem in od njega uvedeni državni kapitalizem. Ali naj bi bili kot pravi demokrati hvalili komunistični režim in njegove napake? Jugoslovanski narodi in Jugoslavija bodo ostali, komunistični režim pa prešel! Naša kritika ni bila nikoli zlonamerna, ampak nepristranska in je kazala na grehe in napake režima ter komunističnega eksperimenta nad jugoslovanskimi narodi, ki je poglavitno po svetu v svoji nestrpnosti na sto tisoče jugoslovanskih sinov. Kritizirali smo, da so prišli komunistični vodje Jugoslavije na mirovno konferenco kot »sateliti« boljševikov in s tem spravili proti sebi vse demokratske države sveta, da so zahtevali za guvernerja STO-ja filokomunistične osebnosti in s tem preprečili ustvaritev STO-ja. In kritizirati moramo sedanje zadržanje komunističnega režima Jugoslavije nasproti tržaškemu vprašanju, ko hoče izročiti svetovno pomorsko tržišče Trstu, ki gospodarsko obvladuje vso Srednjo Evropo, Balkan, Sredozemlje in Srednji vzhod Italiji — v zameno za par gospodarsko brezpomembnih istrskih ribiških mestec, kot da bi jih ne imela raznih dovolj Jugoslavija od Poreča v Istri pa do Ulcinja v Crni gori. Trst je samo eden, Trst je nekaj drugega kot Reka ali Zader ali Split! Z vrnitvijo Trsta Italiji bi zagrešil komunistični režim neodpušljivo zgodovinsko napako, ki bi se kruto maščevala ne samo nad slovenskim narodom, ampak nad vso Jugoslavijo!

Sedanjio politiko jugoslovanskega komunističnega režima preko državnih mej moramo kritizirati tudi zato, ker ni državna, ampak le režimska, komunistična. Katera koli stranka — bila v neki državi na krmilu, ne sme v svoji politiki nasproti sorodnjakom onostran državnih mej razlikovati med pristaši in političnimi nasprotniki.

Izven državnih mej obstoja za državo samo ena nedeljiva celina: skupnost rajakov.

In kako je pri nas? Vsi, ki niso stoozdostni pristaši komunistične stranke, so za uslužbenec jugoslovanskega režima na STO-ju izdajali narodne skupnosti in se kot taki blatijo, črnijo in preganjajo. To ni politika državne dalekovidnosti, ampak politika strankarske slepote.

SDZ je bila ustanovljena kot predstavništvo demokratičnega gibanja vseh Slovencev, Hrvatov in Srbov na STO-ju, na narodnem krščanskem in demokratičnem načelu. V svojem delovanju se je opirala na držala vedno teh smernic. SDZ ni navadna stranka z ozkostranskim, strankarskim programom, ampak ognjišče vsem demokratičnim silam nekomunističnega kova. Naša osnovna načela so bila objavljena že v prvi številki »Demokracije« 25. aprila 1947 in pozneje je bil objavljen večkrat ves program, prvič 5. septembra 1947.

Komunisti so se vrgli besno na SDZ in na »Demokracijo«. Vse breme antikomunistične borbe je nosila doslej samo SDZ in »Demokracija«. Dokaz za to so neprestani napadi komunističnega tiska na SDZ in zlasti na njenega predsednika. Ako bi bila SDZ komunistična, neškodljiva, ne bi bila napadana, kakor niso napadane druge stranke, četudi stoje idejno na protikolu

munističnem stališču.

V avgustu 1948 je bila namesto dotedanje Slovenske krščanske socialne organizacije ustanovljena SKSZ kot samostojna politična stranka z izrazito katoliškim programom in se je odcepila od SDZ. Ali je bila ta nova politična organizacija potrebna na STO-ju, kjer je nujna strnjnost vseh naših sil v obrambi naših življenjskih pravic, bo pokazala bodočnost. Dejstva pa ne bo izbrisala nikdo, da je SDZ dosledno zastopala in zastopa načela edinstva v borbi za naš obstoj. Bodi ugotovljeno, da je SDZ kljub odcepitvi SKSZ ne samo obdržala svoje položaje, ampak celo pomnožila svoje vrste in okreplila svojo organizacijo. Tako da je danes na STO-ju SDZ praktično edina resna slovenska politična organizacija, ki je v stanu voditi in ki tudi izvaja brezobzirno in uspešno borbo proti komunizmu, bilo proti italijanskemu sovinitvu. Na to svoje delo je SDZ ponosna.

V SDZ, ki ni ozkogrudna stranka, ampak širokogrudna predstavništva našega naroda, je mesta za vse: socialiste, naprednjake, krščanske socialce itd. Ona ima za seboj tri najhujša leta neumornega dela in žrtve za naše narodne pravice in svetinje, za socialno pravičnost, za demokracijo.

Pri tem pa bodi naglašeno, da je bila SDZ, in je še sedaj, vedno pripravljena sodelovati z vsemi, ki jim je res na srcu odkritosrčno delo za blaginjo našega naroda, kar dar gre za obrambo naših narodnih pravic. Hočete dokazov? SKSZ smo nastopili skupno za čas volitev, za obrambo naših šol, za obrambo STO-ja, za naš svetni dom. Hoteli smo tudi skupno osnovati »Slovenski oder«; ako ni do tega prišlo, ni bila naša krivda.

Mimogredé naj omenim, da se govori, da so že prišli iz Jugoslavije v Trst ljudje, ki imajo navodila in namen, da ustanove med nekomunističnimi Slovenci neko novo stranko, ki bi bila naklonjena jugoslovanskemu komunizmu in režimu, a bi na videz nastopala kot samostojna stranka. Ker OF ne vleče več, potrebuje titovski komunizem na STO-ju novo firmo in nove ljudi, ki bi imeli poleg rdečega tudi desničarski blagoslov.

Nasproti vsemu temu ostane SDZ to, kar je bila, zvesta svojem programu; in bodoči zvezni odbor naj se zaveda, da je v zvestobi do osnovnih načel moč in bodočnost vsakega političnega gibanja.

Vi ste lani poklicali naš odbor s svojim zaupanjem na vodstvo SDZ. Jaz in odbor smo storili vse, da Zvezo ohranimo zvesto našim starim primorskim izročilom in našim načelom — samostojno in neodvisno, kot prvoborniki za našo staro pravdo, za naš narodni obstoj. Vi ste pa poklicani, dragi prijatelji, da sodite, ali je bilo naše delo v korist ali v škodo SDZ in našega naroda na STO-ju.

(Konec na tretji strani)

NAPREJ!

(Nadaljevanje s 1. strani)

o katerih so prisotni člani Slovenske demokratične zveze povedati svoje nazore.

Značilno je, da ni po več kot peturnem razgovoru nihče glasoval proti predlaganim ali izvršenim odločitvam. To je dokaz, da je temeljna izmenjava misli dovedla do popolnega razčiščenja. In kakor je med ljudmi istega prepričanja v navadi, so končno vsi prišli do istih praktičnih zaključkov.

Obstoj te globoke osnovne povezanosti in solidarnosti, ki je po dobljenih pojasnilih tako složno odobrila in podprla odborovo delo, je največji dokaz za pravičnost in največja nagrada za programsko doslednost dosedanje politike Slovenske demokratične zveze.

Na osnovi tako enotnih odgovorov na razna vprašanja, kakršna je dal ta občni zbor, je novemu odboru točno odredena njegova pol-

PRAZNIK DELA

1. Maja bo večina kulturnega sveta zopet slavila svoj vsakoletni praznik dela.

Delo, ki je bilo tekom dolge dobe zgodovine sramotno kot nekaj poniževalnega, delo, ki je bilo še do nedavnega pridržano v glavnem sužnjem in nesvobodnjakom, dobiva s tem praznikom svojo javno počastitev. Sodobni človek ne razlikuje več med ročnim in duševnim delom, med pridobivanju gospodarskih dobrin ali pa drugim smotrom namenjenimi naporji zato, da bi prve zapostavljal na račun drugih. Vsakemu poštenemu in koristnemu delu, ki ga poedinec vestno izpolnjuje gre enaka čast in priznanje!

V tem se naš vek temeljito razlikuje od tistih preteklih kulturnih obdobj, ki so smatrala, da so edino vojskovanje, politika, verske službe in kvečjemu še znanosti vredne pravega moča. Ne bo odveč ako se spomnimo, da je bil v grški dobi Merkur, ki ga še danes vidimo naslikanega za simbol trgovine, obenem tudi bog tatov, da je bilo v Grčiji in v Rimu glavno gospodarsko udejstvovanje pridržano sužnjem, da je bil trgovski poklic še daleč tja v srednji vek smatran kot nekaj manjvrednega in sumljivega, da je bilo neposredno obdelovanje zemlje prepuščenju v glavnem nesvobodnim kmetom, nekakšnim sužnjem fevdalne dobe.

Šele 19. stoletje je dokončno razbilo te okove, osvobodilo je poedince dotedanjih utesnjujočih vezi, ter je priznalo gospodarskemu delu in tudi najbolj vsakdanjemu in najenostavnejšemu telesnemu delu tisto spoštovanje in čast, katero mu dajemo danes kot nekaj samo ob sebi razumljivega.

Tudi praznik dela je doživljal podobno usodo. Dolgo časa je bil v mnogih deželah prepovedan. Z njim je bil zvezan pojem nasilnega prevrata in poedini pokreti so ga v ta namen tudi iskoriščali. Vse to je danes preživelo. Ni je države, ki se ne bi vsak dan bolj zavedala dolžnosti, ki jo ima kot predstavnica urejene človeške družbe. Saj je postala socialna politika, skrb za vse ročne in duševne delavce, za njihov dobrobit in blagostanje nesporno najvažnejša naloga državnega udejstvovanja. Praznik dela je v večini držav zakonito priznan in proslavljan.

Toda na ta praznik ne smemo pozabiti, da so vse te pridobitve nastale kot posledica uveljavljanja svobodoljubnih idej, tistih idej, ki so danes zopet ogrožene in poklicane, da bijejo svoj boj. Suženstvo, čigar zadnji ostanki so bili v kulturnem svetu odpravljeni šele v drugi polovici devetnajstega stoletja se zopet grozeče razširja po velikem delu zemeljske površine. Vezanost poedince na njegovo delovno mesto, uradno določanje poklica milijonom novega rodu, vezanje kmeta na nova graščinska posestva - kolhoze, zadruga ali sovhoze, vedno večje uveljavljanje in izkoriščanje prisilnega dela, ki se vrši ponekod v pravih taboriških smrti, vse to so znaki, ki ne obetajo prav nič dobrega. Ako ne bo delovni človek svobodnega sveta pravočasno izprevidel igre, ki jo na njegov račun vodijo pravi tisti pokreti, ki kričavo izkoriščajo njegova najsvetejša čustva in med ostalim prav ta praznik, ki ga bomo v ponedeljek slavili. Saj nas ne loči še niti deset let od časov, ko sta komunistična Moskva in hilerjevski Berlin tekmovala v razkošju svojih prvomajskih proslav. To ni bilo zgolj slučajno. Delavci, duševni in ročni, zato ne pozabite na ta dan, da je vaše resnično blagostanje vezano s pojmom svobode, z uveljavljanjem tiste enostavne demokracije brez pridevnikov. Edino v taki demokraciji bodo vaše množice ostale pravi gospodar javnega življenja in lastne usode. Samo preko nje vam je prihranjeno razočaranje, da bi bili nekega dne ponižani v vlogi služabnikov in sužnjev novih strankarskih plemenitav, prihranjeno vam bo, da bi dočakali to kar doživlja ruski delovni človek in kar so doživljale nemške delovne množice, vključ slepečim zastavam in varljivemu sjaju s katerim so režimske organizacije proslavljale vaš praznični delovni dan.

Nekaj števil o angleških sindikatih

V Angliji je večina velikih in malih sindikatov združenih v Kongresu Trade Union. Celotno število članov vseh sindikatov konec leta 1948 so cenili na 9.301.000. Istočasno je Kongres Trade Union objavil, da ima 7.937.000 članov. Izgledalo bi torej, da mnogo sindikatov ni včlanjenih v Kongresu.

Vendar tozadevno število ni tako veliko. Predvsem je takrat še mnogo članov sindikatov služilo v vojski preko morja in za te člane sindikati niso plačevali članarine Kongresu. Število teh so cenili na 400.000; tako ostane torej znatno manjše število.

Saragatov socializem se krha

Navzočnost v Rimu odposlanca socialistične internacionale CO-MISCO-a, ki se trudi, da bi dosegel spravo med Saragatovimi in Romitovimi socialisti, ni motila Saragatovih mladincev, da se ne bi na svojem kongresu odločili za odcepitev od Socialistične stranke italijanskih delavcev in za popolno organizacijsko osamosvojitve. V normalnih prilikah bi to pomenilo za vsako stranko najhujši udarec; danes je pa to za Saragata naravnost usodno! Izgleda, da bo odposlanec socialistične internacionale zapustil Rim ob ugotovitvi, da je bil sklep zadnjega kongresa internacionale, ki je sprejel Romito in izločil Saragata, pravilen.

Škoda Saragata! Izgleda, da se je prišel zaman navdihniti k domoljubnemu plamenu Svete Gorice pred svojim odhodom na zasedanje socialistične internacionale...

Vešči s Tržaškega

Slov. prosvetna matica

Prvi prosvetni večer v maju bo v torek 9. p. m. ob 10. uri. Po izbranem sporedu prosvetnih filmov bo predaval dr. Fran Delak o vplivu telovadbe na človeško telo.

Z lepim vremenom bo vodstvo Slovenske prosvetne matice v Trstu zopet začelo prirejati večere izbranih prosvetnih filmov na prostem po vsem našem podežlju. Na razpolago imamo tudi nekaj izbranih filmov s slovenskim in srbohrvatskim besedilom, toda za enkrat le za velike kinematografske naprave.

Prosimo naše poverjenike in prijatelje, da nam čimprej javijo kraj in dan željenega filmskega večera tudi z navdobo željenih filmov. V istem kraju lahko priredimo tudi več filmskih večerov na mesec.

Obvestilo mlekaricam na STO-ju

Obveščamo mlekarice STO-ja, da se po največji upravni odredbi morajo javiti do 15. maja pri pristojnem občinskem uradu zaradi zdravniškega pregleda. O tem bomo podrobneje poročali v prihodnji številki, ko bomo objavili tudi obširen članek o osrednji mlekarici v Trstu, ki ga v tej številki zaradi pomanjkanja prostora nismo mogli priobčiti.

Ivan Cankar, »La Mamma« ed. Lo Romano - Perugia

Tržaški knjigarni Fortunat in Štoka imata na prodaj še nekaj izvodov italijanskega prevoda najlepših Cankarjevih črtic o njegovi materi. Prevod sta oskrbela E. Damiani in J. Jež. Prva naklada lično opremljene knjižice je v Italiji že razprodana. Cena L. 160.—

Italijanski visokošolci v Trstu

Pretekli teden so se zbrali v Trstu visokošolci iz vse Italije, da praznujejo s svojimi tržaškimi to-

variši tako imenovani »sprejem bruce«.

Gre za stoletno izročilo visokošolske mladine, ki s svojo prešerno razposajenostjo ugodno vpliva tudi na razpoložene ostalega ljudstva. Vendar je letošnje praznovanje v Trstu včasih presegllo okvir običajne, čeprav razposajene dostojnosti... Pričakovali smo od našnje visokošolske mladine, ki jo je vojna težko precizknila, več resnosti!

Še nekaj: Vedeli smo, da je večji del italijanske visokošolske mladine še vedno fašistično odnosno neofašistično usmerjen, vendar si o priliki nedeljske slavnostne povorke po tržaških ulicah nismo nadejali klincev: »Duce! Duce! Duce!«

Slabo uslugi so napravili italijanski visokošolci tržaškimi italijanskim iredentistom, ki so se kar vidno topili od ganotja ob mimohodu te nadebudne mladine; nam so pa še bolj odprli oči...

Novi šolski zvezki

Slovenske učitelje bo najbrž zanimala nova vrsta zvezkov, ki jih je te dni izdala znana trgovina Fortunat v Trstu. Zvezki so po obliki precej široki, imajo 40 listov (vsaka stran po 19 in 22 vrst z robom), marmornate platnice razne barve in etiketo.

Novost je pa v prvi vrsti v tem, da imajo zvezki pomožno črto. Pomožna črta nauči učenca lepe pisave. Zvezki so črtani z majhno razliko: ena vrsta ima vrste 9 mm široke (3 + 6 = 9 mm), druga pa 8 mm široke vrste (3 + 5 = 8 mm). Zvezki se dobijo samo v trgovini pri Fortunatu v Trstu.

Javna zavezniška čitalnica

Tečajji angleškega jezika na gramofonskih ploščah za učitelje angleščine

Učitelje angleščine, ki že poučujejo na šolah, v tržaških kroških in društvih, vabimo, da se poslužijo gramofonskih plošč za osnovni pouk angleščine, ki jih skupno z besedilom posoja zavezniška čitalnica v ulici Trento št. 2. Izposojanje plošč in besedila je brezplačno.

Kongres italijanske demokratične stranke

Sporazum z opozicijo

Prosvetni minister Gonella je postal novi tajnik demokratične stranke. To je sklep zadnjega strankinega kongresa. Gonella bo še dalje ostal prosvetni minister, vsaj do izglasovanja novega zakona o šolski obnovi. Na kandidaturu Gonelle je pristalo tudi levo opozicijsko krilo stranke.

Na kongresu je prišlo do sprave med Dossettijevimi-Fanfanijevimi pristaši in pristaši De Gasperi-ja. Potem ko sta minister Pella za De Gasperi-ja in bivši minister Fanfani za opozicijo iznesla svoje gospodarske in družabne načrte,

je zavladalo na kongresu pravno ozračje; posledica tega je bilo imenovanje vodje opozicije Dossettija za strankinega podtajnika. Razume se, da to ne bo ostalo brez vpliva na sedanji sestav De Gasperijeve vlade. De Gasperi bo moral svoje vplivne opozicijske gospodarstvenike pritegniti v vlado. Gre samo za izbiro primernega trenutka.

Zbližanje s Katoliško akcijo

Demokratični kongres je ravno tako sklenil, da je treba doseti zblížanje in sodelovanje s Katoliško akcijo in njenim dnevnim glasilom »Il Quotidiano«. To bo imelo verjetno tudi vpliv na zunanjepolitično smer De Gasperijeve vlade. Vsem poznavalcem italijanskih prilik je padlo v oči, da je ravno dnevnik »Il Quotidiano« o priliki zadnjih polemik glede tržaškega vprašanja kot prvi zavzel odločno stališče, da je po mnenju pristašev italijanske Katoliške akcije ohranitev Svobodnega tržaškega ozemlja trenutno edina pametna in možna rešitev tržaškega vprašanja. Manj verjetno je, da bi se pristaši Katoliške akcije po sprejetju sodelovanja z demokratično stranko odrekli svojih zunanjepolitičnih pogledov. Vsekakor pa drži, da so dnevi staremu zunanemu ministru Sforzi šteti...

Naše naročnike v inozemstvu vljudno naprošamo, da nam sporoče, v kolikor ne prejema našega lista po pošti v redu, vse nepravilnosti, zakasnele dostave ali izgube, s kolikor mogoče točnimi podatki. Sporoče naj tudi, če so list prejeli bolj ali manj točno ko je še izhajal v Gorici.

Z zbranim gradivom si bo uprava prizadevala urediti pri merodajnih oblastvih dosedanje nepravilnosti in najti način bolj točnega in hitrega dostavljanja.

Ob priliki jih naprošamo tudi, da poravnajo naročnino po poti, ki smo jo pred časom vsakemu posebej sporočili.

Uprava

Narodno pravo ne zastara use dokler se narod zanj bori. (Masaryk - »Nova Evropa«)

O B Č N I Z B O R S D Z

(Nadaljevanje z druge strani)

Predsednikovo poročilo je bilo podano sicer brez govorniškega poudarka, zato pa z njemu lastno stvarnostjo in je na vse navzoče po svoji globoki zajeti vsebini napravilo velik vtis.

Za njim je namesto odsotnega tajnika dr. Franca Vesela, podal tajniško poročilo Stanko Flego. Iz poročila je dobro razvidna dosežena izgradnja organizacije SDZ, ki je lepo napredovala tako po številu vpisanih članov, pokazalo je pa tudi, da zahteva nadaljnja izgradnja organizacije izpolnitev pravil, ki je predvidena v dnevnem redu občnega zbora.

Iz tajniškega poročila izhajajo tudi poudarki, da se mora delovanje SDZ v bodoče usmeriti predvsem na organizacijsko področje, in sicer:

1) na organizacijo političnih odborov v Trstu in okoljskih občinah pod vodstvom osrednjega odbora v Trstu. Njihovo delovanje naj bo politično in gospodarsko, s posebnim oziranjem na razširjenost organizacije in povečanje števila organiziranih pristavev.

2) na prirejanje prostevnih prireditvev in javnih sestankov političnega in gospodarskega značaja.

Blagajniško poročilo je podal blagajnik Mihael Flajban. Iz števil, ki jih je prečital, je bilo jasno razvideti, da Slovenska demokratska zveza žal res ni dolarska zveza kot jo tako radi prikazujejo nasi-

protniki iz komunističnega tabora, ampak da je tudi glede gmočnih sredstev, s katerimi razpolaga, navsezana in odvisna izključno od svojih članov in somišljenikov. Ker pa Slovenci na Tržaškem živimo le od svojega dela in od svojih bornih zaslužkov, so tudi dohodki SDZ primerno skromni, žal pre-skromni za potrebe naše razvijajoče se organizacije in za vse politične akcije, ki jih prilike in čas zahtevajo. Iz poročila je bilo razvidno, da je levji delež izdatkov šel za propagandno akcijo za občinske volitve in da je tudi ob tej priliki SDZ nosila pretežno večino gmočnih izdatkov.

Glede na naloge in delo, ki čakajo SDZ v bližnji bodočnosti, je bil blagajnik Flajban mnenja, da bo SDZ v prihodnje potrebovala še večja gmočna sredstva. Ne moremo se meriti niti s komunisti niti z drugimi italijanskimi strankami, ki so jim na razpolago bogati denarni viri! Apelirali moremo le na razumevanje in radodarnost naših članov, somišljenikov in prijateljev, da nas bodo podprli in nam omogočili doseči namene, ki si jih bomo zastavili.

V imenu nadzornega odbora je poročal Srebotnjak Miro, da so člani nadzorstva pregledali blagajniško knjigo in jo našli v popolnem redu. Zaradi tega je predlagal razrešnico s pohvalo.

K besedi se je nato javil Kristijan Tence, ki je poročal za krajevno organizacijo v Sv. Križu.

Zeleti bi, da bi Zveza ustanavljala svoja podružnica po vseh vaseh našega ozemlja. Zato naj bi se izbrali iz raznih vasi mlajši ljudje, da bi se s tečaji izučili, da bi tako mogli ponesti našo demokratično misel med vse svoje prijatelje. Ti

Delovanje SDZ v Nabrežini

Poročilo Franca Štuke

»Demokratsko gibanje je pričelo v nabrežinski občini že v začetku leta 1946. To gibanje so pričeli prvi »punterji« proti odborom OF in njihovu terorju. Ko se je med tržaškimi Slovenci pojavila misel o ustanovitvi demokratske zveze so Nabrežinci takoj priskočili in tako je pričelo v prvih časih podtalno, kmalu pa javno organizirano zbiranje članov in pristavev.

Na novo privabljeni in dobro prepričani člani in pristavi so širili demokratsko misel dalje po občini in izven njenih mej. Nabrežinska občina je kmalu postala prva izvenmestna trdnjava demokratske miselnosti v morju zapečljanih in slepote slovenskega življenja na Tržaškem. Naše delo je imelo tolikšen uspeh, da je Slovenska demokratska zveza priredila prvi narodni demokratski tabor v našem okrožju, in sicer v zavednih Mavhinjah, v vasi, ki je prednjačila v demokratski misli pred vsemi drugimi vasei.

Za one čase, nadvse dobro uspešni mavhinjski tabor, je imel dvojen uspeh. Prvi je bil ta, da je politične nasprotnike prepračil, da verige suženjstva in hlapčevstva med tukajšnjim slovenskim narodom pokajo, da ofarske metode izgubljajo na moči in da se plameni prave svobode, demokracije, zopet pojavljajo na pogorišču svobode našega naroda. Ta nevarni ogenj je bilo treba pogasiti, nasprotniki so namerili na mlado Slovensko demokratsko zvezo vse svoje tope, in ker niso imeli drugega so izlivali na nas potoke svoje gnojnice; bili smo reakcija, topovi, fašisti in narodni izdajalci.

Drugi uspeh, ki je bil za nas vazejši, je, da je ljudstvo uvidelo, da so še ljudje, ki se upajo pred odprtimi jamami, pred očmi povsod prisotne Ozne izpričati svoje mnenje in vsem tovaršičem v brk povedati, da se jih ne bojimo, čeprav jih predobro poznamo! Strah, na katerega je OF v prvi vrsti zidala, je začel izginjati in s tem se je pričelo rušenje na laži zgrajene komunistične veličastnosti. Onemogli komunisti so od jeze pihali, grozili, blatili, zasramovali, toda kljub temu je demokratska misel rasla in se vedno bolj širila.

Propagandno delo še vedno ni bilo organizirano. Morali smo pri-

naši mladi sodelavci naj bi postali steber slovenske demokracije na Tržaškem!«

O stanju pripravljalnih del za osnutek krajevne organizacije na Proseku je poročal Kalc Alojzij.

Za njim je ravn. Franc Štuka poročal o delu organizacije v nabrežinskem okraju.

stopiti tudi k temu. Največjo pobudo za to so dale govornice, da bodo razpisane na STO-ju upravne volitve. Še pred razpisom teh volitev, je par mož iz Nabrežine sklicalo na tajen sestanek v Selskjan nekaj najpogumnejših mož iz vseh vasi nabrežinske občine. Ob tej priliki smo ustanovili prvi odbor za nabrežinsko občino s predsednikom, tajnikom in blagajnikom.

Volitve so nam dale priliko, da smo se pod okriljem volivnega zakona pokazali na dan, prirejali sestanke in shode. Nabrežinska demokratska družina je bila zelo delavna. Opravljala je predvsem delo v lastni vasi, hkrati pa vodila delo občine in pomagala še sosednji zgonjski občini.

V tem ozračju je prišlo do volivnega sestanka demokratskih Nabrežincev in pozneje do veličastnega volivnega shoda v nabrežinskem vrtu. Vztrajno delo je pokazalo svoj uspeh!

Zagotovili smo si v celi občini popolno slogo, enako miselnost in skupno delo. Volitve so nam pri-

nesle 752 glasov in s tem 6 od 20 občinskih starsev.

Po volitvah smo se nekoliko odahnil. Bili smo tega tudi potrebni!

V naši občini imamo zaenkrat krajevne odbore: v Nabrežini, v Mavhinjah, v Selskjanu, v Devinu in v Slivnem, v Šempolaju. Vpisalo se je doslej že mnogo članov, toda dnevno pristopajo še novi. Delegati posameznih krajevnih odborov v okrožni odbor so tudi že izvoljeni. Ustanovitev tega bo v nekaj tednih.

V Nabrežini imamo vsaj sedež, zaenkrat skromno sobo, a smo tudi s to zadovoljni. Ta soba bo sedež tudi okrožnega odbora.

Nato se je tajnik nabrežinskega okrožnega odbora Štuka dotaknil vprašanja naraščajoče Slovenske demokratske zveze in pravilno osvetlil pomen in nalogo mladine v naših demokratskih vrstah.

Po končanih poročilih je predsednik odprl razpravo o podanih poročilih.

Razpravljanje je bilo na odgovarjajoči višini in koristno, kajti razčistilo je razna vprašanja, glede katerih so bila gledanja različna, dalo je novih pobud in napotil za bodoče delo.

Vztrajno mislim, ki jih je razvijalo tajniško poročilo je nato občni zbor pristopil k najavljeni spremembi pravil. Ob vsaki spremembi odn. dopolnilu se je razvila razprava in občni zbor je večkrat sam določil dokončno besedilo sprememb.

Sledila je volitev novega glavnega odbora, nadzornega odbora in razsodišča.

Volitev novega odbora

Predložena je bila samo lista s predsednikom dr. Josipom Agnelettom. Morda je tudi znak svoje glasnosti občnega zbora, da je bila sprejeta skoraj soglasno ob vzdržanju le par delegatov.

V glavni odbor so bili izvoljeni: PREDSEDNİK: dr. Agneletto Josip, Trst.

ODBORNIKI: Štuka Franc, Nabrežina; Pertot Adolf, Nabrežina; Gruden Ivan, Zgonj; Grizlanc Janko, Salež; Milič Alojz, Mali Repen; Tence Kristijan, Sv. Križ; Jež Janko, Trst; Ravber Josip, Sv. Ana; Mavrič Ivan, Greta; Flajban Mihael, Trst; Rudolf Ivan, Trst; Flego Stanko, Trst; Kale Alojz, Prosek; Agneletto Branko, Trst; Pahor Franc, Selskjan; Delak Ana, Trst; Parovel Marjan, Boršt.

V nadzorni odbor pa: Srebotnjak Miro, Trst; Kalin Alojz, Opčine; Zetko Sergej, Trst.

Razsodišče sestavljajo: dr. Delak Fran, Trst, predsednik; Primc Franc, Trst; Floridan Egon, Nabrežina.

Pod zaglavljen slučajnosti so

bili zajeti in formulirani predlogi, ki so jih ali v svojih poročilih ali pa v teku razprave sprožili in podali razni govorniki, dočim je blagajnik Flajban še enkrat apeliral, naj vsak član, somišljenik in prijatelj naše gibanja po svojih močeh nekaž žrtvuje, da podpre našo blagajno.

Predsednik dr. Agneletto se je nato zahvalil vsem delegatom za izvršeno koristno delo in jih pozval na še vztrajnejše delo, da bi SDZ bila kos nalogam, ki jo čakajo v bližnji bodočnosti.

S tem je bil zaključen tretji redni občni zbor SDZ za STO.

Jugoslovanski narodni plesi v Švici

Ob priliki uspešne umetniške poti jugoslovanske plesne skupine po Švici nam je naš prijatelj poslal sledeče zanimivo pismo:

»Prijatelj iz Zeneve mi je telefoniral, naj pridem k njemu, kajti v tujakšnjem gledališču bo zvečer nastopila jugoslovanska plesna skupina. Ker mi je rekel, da je njen nastop videl že v Lozani, da je lepo itd., sem se odločil. Z ženo sva povabila še nekega patra, ki je prav čeden fant, in skupno z neko Novozelandsko smo šli na predstavo. Tam smo srečali vse, kar leze in gre in govori jugoslovanske, rdeče, plave, bele in črne.

Uspeh plesne skupine je bil velik in so morali nekaj točk ponoviti. Plesi so bili res izborno izvajani in naučeni ter so napravili prav dober vtis. Skoda, da je bilo nekaj kol, kjer naši rojaki prav po arabsko ali zamorsko kričijo tiste čudne vzklrike, ki so tukajšnje mnenje o naši muzikalnosti nedvomno zbegali in postavili na glavo zemljepisne ter rasne pojme mnogih prisotnih. Narodne noše so bile krasne in so ljudi navdušile. Zato pa je bilo nasprotje s civilnimi oblekami toliko večje. Poseben uspeh je imelo kolo, ki so ga plesali brez glasbe in je bil ritem topota nog res nekaj sijajnega. Zal nimam pri sebi programa, da bi vam mogel to natančneje popisati.

Med poskanjem smo mi vpili bravo, dobro, još in dole! ter smo bili na ta način objektivni, nadstrankarski in vendar zvesti svoji opredelitvi. V Lozano se se plesalci vrnili z istim vlakom kakor jaz. Zanje sta bila rezervirana dva vagona na koncu vlaka in sta bila ločena od ostale kompozicije s poštnim vagonom. Zelezna zavesa! Pred odhodom sem se s svojim znanecem sprehajal gor in dol ter vlekel na ušesa. Enega izmed plesalcev, ki sem ga od nekd poznal, sem nagovoril. Pa je takoj, brez odgovora, utekel v vagon in se tam skrtil. Postaja je bila polna »činovnikov« iz poslanstva in njihovih zaupnikov...

V Lozani sem se pomešal mednje, ko so šli v razne hotele in poslušal. Polkomijski so jih priganjali, naj gredo hitreje in naj hodijo skupaj... Manjša skupina deklet, ki je bila bolj oddaljena od svojih čuva-jev, se je pritoževala nad tem življenjem.

V Lozani jim je dal neki hotel na razpolago za vodice našega človeka. Hotel jim je ustrelil glede jezika. Toda že po nekaj minutah je pristopil politkomisar, ga podvrnil strogemu zaslišanju in ga odstranil. Ovéce se ne smejo okužiti!

Toliko torej moja reportaža o tem dogodku. Skoda, da nimam pri roki poročil, ki so izšla v časopisih, da bi vam jih poslal. Ocene so bile namreč povsod laskave in gledalci, ki večinoma naših narodnih plesov še niso poznali, so odhajali navdušeni.«

C. D.

Obveščamo naše čitatelje, da bo izšla prihodnja številka na 6 straneh in bo prinesla med drugimi zelo važnimi članki tudi spomenico Akcijskega odbora za obrambo STO-ja na OZN, v kateri se s tehničnimi političnimi, ekonomskimi in narodnostnimi prikazi zahteva spoštovanje mirovne pogodbe z Italijo in popolno ustvaritev STO-ja. — Cena ostane neizpremenjena.

Delovanje SDZ v Sv. Križu

Poročilo Kristjana Tenceja

»Da se ni podružnica Slovenske demokratske zveze v Sv. Križu povzpela do take mere razvoja, kot bi se morala, leži morda krivda tudi na odboru: smo pač premalo delavni in pozrtvovalni, krive pa so tudi razmere in okoliščine, katerih se ne življamo.

Kakor vam je znano, je Sv. Križ pravo srenovo gnezdo komunizma, morda najbolj trdna komunistična trdnjava na STO-ju, tako rekoč skoro drugi Sv. Jakob. Zato ni lahko voditi boja proti takemu nasprotniku! Naše težave so prav dobro znane našemu osrednjemu odboru SDZ v Trstu.

Ali pri vsem tem moremo beležiti tudi uspehe. Pred letom dni bi vsakdo mislil, da je nemogoče ustanoviti pri nas podružnico SDZ. Seveda je završalo med našimi nasprotniki, ko smo se začeli zbirati, grdo so naš gledali, zmerjali so nas na vse močeno načine, ali mi smo šli svojo pot naprej.

Prišel je volivni shod! Na tem shodu jih je poparil naš predse-

dnik zveze dr. Agneletto, posebno pa še dr. Sfiligoj iz Gorice. Se se daš se pri nas radi spominjajo tistih govorov, ki so marsikomu odprli oči in pamet, da sedaj drugače mislijo. Zato naj jima bo na tem mestu izrečena naša javna zahvala. Od takrat so naši neprijatelji stisnili rep med noge in postali bolj mirni, ker so spoznali, da imamo tudi mi pravico živeti pod tem božjim soncem. Zato smo na pobudo Zveze ustanovili svojo podružnico meseca oktobra preteklega leta.

Podružnica sestoji iz delavcev in malih kmetov; obrtnikov, razen enega, kateremu gre vsa čast, nimamo. Boje se nas, mislijo, da bi izgubili odjemalce, če gredo z nami. Gredo raje s kominformisti, čeprav vedo, da bi kmalu prišli na beraško palico, če bi prišli komunisti na vladol.

Titovec se ni bati, saj so vsi zavedni Slovenci, samo to je, da imajo tam podporo in korita, sicer bi bili pri nas in nekaj tudi pri kominformistih...

ŠKEDENJ nekdanj in danes

Vendar, tolkla bi resnico krivično po ustih, ako bi ostala pri trditvi, da so prav vsi tako imenovani tujeji in neškodenski Slovenci take šleve, ki jim je narodnost post-transka stvar. Prav mnogo, celo preveč je domačinov, ki so se docela zavrgli. Res je, da je vojna, ki je vibrala po naši zemlji že pred tridesetimi leti, napolnila marsikatero srce z brezbriznostjo za vse, kar mu je prejal vedrilo duha. Družstva so prenehala delovati; odborniki so se razšli povešenih glav in stisnjenega srca, kamor jih je klicalo vojno povelje. Ruzdejan je bil rodbinski krog; vsakdo je začel pariti na svoj lastni »jaz«, vsi občutiti in čustva niso prihajala z realnostjo več v poštev. Toda čeprav je že davno jenjal bombni metej in bi morale biti znova vse duše osvobodene s studenčnico dobre volje, s toplo vneto za domačijo in njeno bodočnost, marsikateri nekdanji slovenski roditelj danes malomarno stresa z glavo ob besedah narod, narodna zavednost, slovensko, društva in društveniki spijo... in se celo v dremavici zaničljivo posmehujejo, ko zaslišijo materino govornico. Njihovi otroci umejo slovensčino, pa je v govorci, ker zahajajo v italijansko učilnico. Italijanski pa govori doma celo oni,

ki obiskujejo slovensko šolo. Danes celo taki starši, ki se smatrajo in so se vselej smatrali za ugledne škedenjske domačine vpišujejo svoje otroke v italijansko šolo. — Kako naj bodo potem naši slovenski razredi popolni in številni obiskani, ko jih razni Godine, Flego, Sanečni pa Vekjetli (Starci) in Vodopivec zanemarijajo ter s svojim zarodom polnijo klopi italijanske šole? Sramota, žalost in večno gorje! In kako naj bi njihovi otroci spoštovali in čislali svojo materino govornico, ko jih roditelji sami za mizo, ob domačem ognjišču nagovarjajo v italijanščini? Naj smatramo take domačine še za narodno zavedne? Tem ljudem ne gre več na pozdrav, ker niso nič drugega kot narodne šleve, slovenske smeti!

Toda kako je vendar moglo priti do tega danes v Škedenju? Kje tisti krivdava? Iz česa se je skotila ta zločesta napaka? V »fratelancja! Ustanovitelji tega škodljivega izraza gotovo niso prvotno niti preudarjali, kaj se utegne izumiti iz njikovega nič hudega slutedečega namerana. Ne, niso si mogli tolažiti sadi njihove nehotne pregrehe, kajti ako bi le količkaj raztelesili svoj izum, le količkaj preučili nehaske tega pojma, bi ga brezdomno ne-

mudoma zavrgli. Nadejali so se pač, da bo kvečjem le njihova jalova iznajdba, to je ne koristna ne pogubonosna. A kako škodljivo vpliva sedaj na ljudi vobče ta novotarija: bratstvo, fratelanca! Njeni ustanovitelji prav gotovo niso razmišljali, kakšno žetev bo imela njihova setev, niso računali z žalobog rahlo mozgovitih mnogih slovenskih ljudi, ki se hitro oprimejo onega, kar jim kaže lažji uspeh v raznovrstnih zadevah. Porodila se je torej nova beseda, ki danes slavi pri mnogih Slovencih kot pravilna in opravljena pretveza. Le poizkusimo tem ali onim nespametnikom, ki jih na primer srečamo, očitati s poučnim vprašanjem, čemu hrustajo svoje pomenke iz tujih jasil, pa te zavrnejo: Saj danes prevladuje bratstvo med Slovenci in Lahji; ali ni torej vseeno naj blebetamo tako ali tako? Prav tako se odrežejo vsi ti dozdevno razboriti našinci! In mi se sicer ne smemo niti preveč čuditi, da je dospelo do slidenega mišljenja, zlasti ko se po sestankih in zborovanjih beseduje po večini v italijanščini bodisi na odru ali preko natpanih sedežev. Ob ustanavljanju slovensko - italijanskega bratstva si je pač malo kdo mislil, da utegne priti tudi do godrnjanja in kritike... nadejali so se samo pohvale in pridrtive. Nedvomno pa je, da prvi, ki so se novemu odloku majajoč z glavo hehatali... so bili ravno naši domači Lahji. So pač zaslužili, da bo ta ljudika med žitom, ki se bo razrasla bogotno v njihov hasek, da bo ostalo izmed škedenjskih lo-mačinov brezdomno le petina za

prihodnost značajna in zvesta nazorom izza petdesetih let, nazorom, ki so prevajali takratna naša marljivo delavna društva ter vse naše škedenjske, svetoanske in magdalenske Slovence.

V tedanjih dobli so Lahji srdito, tajno in očitno škripali z zobmi, ko so bili priče slovenskim uspehom na narodnem polju; danes pa se dotikajo s komolci in si mežikajo, ko čujejo, kako se Slovenci med seboj pozdravljajo v italijanščini, ko slišijo kako se gruča slovenskih fantičev igra in priča po cestah v sami laščini in kako se s slidenimi pobalnimi polnijo italijanski razredi, vsled česar se šolska blastva ne plašijo odstavljati slovenskega učiteljskega osebja...

Marsikdo pri vsem tem sklepa, da ni mogoče več odpraviti tega napačno skvasanega testa. Sleherniku, ki tako modruje, je potrebno razsodno nasprotovanje: vse se da vnovič preustrojiti! Ne bomo še nadalje tako navni, da bi gojili istinito zaupanje v to ustanovo, da bi verovali vanjo, saj je nemogoče, da bi se dva tako različna naroda, kakor sta slovenski in italijanski zamogla nekoč spojiti v eno samo neločljivo dejansko enoto, ki se sicer da žeteli, nikoli pa uresničiti, kljub podžigom partijcev in kakega redkega idealno namišljenega Italijana. Preširoke vrzeli zlijajo med nami in njimi, da bi se kdaj naši in njihovi načrti in naporji zamogli spojiti. Nikoli ne pride do duševne spojitve med nami in njimi, ki se nam satansko rogačo ob naših pritožbah nad krivicami, ki se nam dogajajo v vseh

ozirih in nam ne priznavajo, da je bila ta zemlja prej naša kot njihova. Evviva la fratellanza — naj živi italijansko-slovensko bratstvo! Preveč je razočaranj na naši strani, da bi kdaj mogli verjeti tem klicem! Vendar obstaja nekaj drugega, kar lahko prizadene vsaj delno strnitev te nezmožne zveze, strnitev, ki bi ne nosila le Lahom visokih odstotkov koristi. Za dosego tega zavrnimo pojem bratstva, ki marsikoga mami z goljufivimi obljubami po izboljšanju medsebojnih razmer in oprimimo se izraza prijateljstvo, amicitia, ki vsebuje svojstvo življenjske možnosti in ne more biti nikomur v škodo in ki ne zahteva drugega nego medsebojno spoštovanje ljudi dveh različnih narodnosti. A da nam vest ne bo grenila duše z očitki, da smo trhle volje, da se odvrčamo od ustanove, s katero smo se doslej bahali, stopimo s slidenim naziranjem na narodno prižnico ter blagoslovimo rojake z željo, da ostanemo najboljši prijatelji sosedom, toda ne tako darežljivi, da bi pri tem žrtvovali svoje srce, svoj ponos, svojo narodnost in svoje potomstvo. S sliden odločitvijo se nam ne bo treba bati, da se norčujemo iz samega sebe ter pobijamo ono, kar smo pred kratkim vcepjali v ljudska srca. Nihče naj se ne sramuje izpreobrenja. Ljudje se lahko ognejo zmoti, v katero so zašli v dobri veri! In tedaj bo naš narod, naše ljudstvo vnovič pravilno razsojalo ter delovalo.

Prebolimo bratstvo ali fratelanca, kateremu se množica Lahov skrivoma posmehuje in na račun

katere se naše ljudstvo nehotite in nevede odtujuje lastni narodnosti in materini govornici! Naši delavci in naši otroci, ki se pomenkujejo sedaj samo italijanski, ne bodo v kratkem več omalovaževali slovensčine, zlasti ako bodo imeli nekoga, ki jih bo s pametno, a resno grajo poučil, da je le grda razvada govoriti v tujem jeziku pa zanemarjati lastnega. Slovenski šolarji si ne bodo v šolo gredle pripravovali več svojih dogodljajev v italijanščini, ako bodo imeli nekoga, ki jim bo s slovensko besedo sliden razgovorjanje odsvetoval, ako jim bodo starši zažugali, naj se ne pomenkujejo več v italijanščini, kakor se laški škedenjski otroci ne pogovarjajo v našem jeziku, čeprav skoro vsi poznajo škedenjsko narečje. Našim otrokom bo ta pouk pomagal samo če jih ne doleti nezgoda, da zaidajo v učilnico onih dveh brezobzirnih učiteljev, ki z lastnimi otroci, vnuki in nečaki kramljajo brezbrizno le v italijanščini.

Ako pa se ne lotimo odstranjevanja tega zla, ki dobiva že trdne korenine, ako se čimprej ne poprimemo popravka, da zamenjamo iskreno bratstvo — ki je možno le med rojaki — z udanim prijateljstvom, ki ga lahko čutimo do vsakega tujca in seveda tudi do Italijanov, s katerimi skupno živimo, se lahko že sedaj bijemo po prsih in znak kesanja, ker bomo sami zakrivil, da še preden mine bodoče pol stoletja ne bo v Škedenju nihče več govoril in poznal slovensčine, niti oni, ki bodo takrat spadali med najstarejše ljudi. (Konec)

Dr. AVUGUST SFILIGOJ:

Na meji dveh svetov

Kmetu zemljo in pridelke

Kmetu obljubljanje zemljo. S tem bi vsakdo mislil, če vas še ne pozna, da mu res hočete dati več zemlje, kot jo že ima, ali pa kot bi je rad imel. Varajo se vsi tisti, ki vam nascdajo in si s tem stavijo okoli vratu zanko, ki ste jim jo vi pripravili!

Vi komunisti lažete, ko tako obljubljanje. Lažete zato, ker ste po vašem nauku prepričani, da je zasebna lastnina prava in resnična tatvina napram človeštvu. Ko enkrat zavladate, plačate kmeta in tiste, ki so vam verjeli, z bridkim razočaranjem, z lakoto in pomanjkanjem. »Črni pes, če ti ni prava — si mislite vi, ki nimate usmiljenja do človeka nekomunista. Naj njegova žena in otroci, starši, bratje in sestre stradajo, kakor hočejo, glavno je, da je komunizem na oblasti. On bo že skrbel, da bodo ti rodovi izumrli tako ali tako. Drugi, novi rodovi, tisti, ki jih bo komunizem vzgajal, bodo že pravi komunisti!

Tako zavestno in premišljeno lažete, da zaprete vse meje države, kjer pridete na oblast zato, da ne pronikne v svet resnica o obupnem položaju, v katerega ste vrgli kmeta in vam tako vzame možnost varanja tistih, ki še živijo v »izkoriščevalnem kapitalističnem svetu«. Ta je edini vzrok vaših z železom zaprtih mej poleg onega, da vam ne bi utekli iz »raja« vsi kmetje in delavci.

In postavljate take kmetijske skupnosti, ki jih vi imenujete »zadruga«. V resnici pa so to le prisilne državne delavnice. Prisilne zato, ker se morajo v nje vpisati vsi kmetje, mali in veliki, pa tudi kmetijski delavci neposestniki. In ko so vsi ti reveži vstopili v »zadrugo«, so izgubili zadnji znak svoje samostojnosti. Zakaj pa? Zato, ker niso več gospodarji svojega. Zemlje ne smejo in niti ne morejo prodati! Pridelkov ne smejo vzeti niti toliko, da bi dali lastnemu otročičku pečico prvih češenj, ker imajo stalno za hrbotom zaščitnika puško. In niti kapljice vina si ne morejo privoščiti.

Partija bo že določila, koliko najnižje hrane, to je »kalorije«, zadostuje, da človek iz zadruga ne pogine prezgodaj. Vi komunisti izvajate točno vse posledice tako imenovane železne plače, ki jo je Lassalle odkril.

Ta moja izvajanja podpiram z dokazi, ki nam jih nudijo vsak dan komunistični listi z onstran železnega zastora. V Vipolzah, na Dobrovi in na Humu v Brdih, škripajo kmetje z zobmi in vas preklinjajo. Na Kobariškem bežijo kar v masah sem čez mejo. Na Gorenjskem mora zaščitna pleniti pridelke ob belem dnevu, ker jih obupani kmetje nočejo pustiti iz rok, da jim otroci ne shirajo in počasi umrejo od lakote. V Ljubljani čakajo gospodinjice v vrsti že ob petih zjutraj, da dobijo kosček mesa. Ko pa pride deseta in tudi enajsta ura, jim čisto rečejo, da mesa ne bodo delili. Otroci v Ljubljani hirajo, ker nimajo mleka, zdravil, maščobe in mesa. Povsod boleljajo otroci od tuberkuloze. In moč naroda propada. Moke v Ljubljani in drugod ne delijo po cel mesec niti tistim delavcem, ki imajo tako imenovano »težko« karto. V zadregi pišejo vaši listi, da so temu krivi sabotirji. Prazen izgovor. Moko raje prodajate v inozemstvo.

Komunizem, največji nasprotnik kmeta

Mi demokrati pa pravimo, da mora biti kmet nujno samostojen in gospodar zemlje in lastnih pridelkov. Rodovi in rodovi so trpeli, da so iztisnili iz rok srednjeveškega fevdalca kosček zemlje, da so postali svobodni in prosti vsaj na svoji zemlji in pod lastno streho, potem ko so veke in veke trpeli kot sužnji na grofiji, ki ni poznala zakona ne pravice. Koliko tisoč so jih obesili na Dunaju za kmetkoga punta? Ivana Gradnika so v Gorici pa razčetrverili... In zdaj jim vi komunisti najprej obljubljanje še več zemlje in blagostanja, potem pa jim čez noč poberete vse, zemljo in pridelke.

Mi demokrati ne zagovarjamo nobene krivice! Niti tiste, ki se je dogajala in se marsikje dogaja glede kmetijske in druge lastnine. Mi vemo prav dobro, da so še mnogi, ki nimajo usmiljenja in bi radi nadaljevali z obsežnimi srednjeveškimi fevdalnimi posevsti. Mi trdimo to; da mora imeti kmet toliko zemlje, kolikor je potrebuje, da lahko preživlja sebe in družino. Recimo toliko, kolikor je lahko sam obdeluje. In seveda tudi vse pridelke. Sicer pa ni rečeno, da je nima v danih primerih lahko tudi več, če ne izkorišča delavca in če zna spraviti to zemljo v korist človeški družbi. Vaše geslo je: Zemljo tistemu, ki jo obdeluje! O pridelkih ne govorite, ker jih pobirate vi, ki zemlje ne obdelujete.

Glavno je potem, da se zemlja, ki jo je treba komu odvzeti, ker je ima preveč, tudi pravično in primerno plača. Popraviti socialno krivico z drugo krivico je za nas demokrate nepojmljivo!

Na drugi strani pa smo mi demokrati tudi za zadrugo, saj so zadruga obstojale, ko Marks še rojen ni bil. Toda vi poznate le državno zadrugo, ali bolje rečeno prisilno delavnico, kjer imate krdelo ljudi, brezpravnih in negospodarjev. Mi pa poznamo svobodno zadrugo, ki je last članov: ti imajo pravico svobodno in prosto obdelovati zadrugo zemljo, in pridelke skupaj sami pobirati, porabiti ali pa prodati. Tako pojmujejo mi kmeta, ki mora biti dvakrat svobodni, »na svoji zemlji svoj gospode, v gospodarskem in duševnem pogledu.

Le svobodno in prosto delo rodi dobre sadove, bogate pridelke. Vi komunisti z varanjem vodite kmeta v pogubo, mi demokrati ga pa z ljubeznijo vodimo v napredek in veselje.

Sicer pa trdite vi komunisti, ko ste sami, da je kmet najhujši sovražnik komunizma. Vemo zakaj: zato, ker je kmet tisti, ki najboljše pozna vrline in vrednost svobode in prostosti. On je od rojstva do groba prost v naravi. On je tisti, ki naravo najbolje pozna in jo največ ceni ter ljubi. Zato hoče komunizem kmeta uničiti in odpraviti; komunizem je najhujši sovražnik kmeta!

Mi demokrati hočemo torej postaviti svobodnega samostojnega kmeta in svobodne samostojne zadruga. Lahko tudi svetujemo in pospešujemo združitev kmetov v zadruga, da rešimo, če je treba, brezposelnost in bedo neposeljujočih kmetijskih delavcev. Toda vedno za drugo kot zasebno lastnino zadrugnikov. Zemlje je dovolj za ves človeški rod! Treba jo je pravilno porazdeliti in dobro obdelovati. Vaše delo v »zadrugah« je prisilno, zato ne more dati dobrega sadu. Pa poglejte: ali ni čudno, da zalaga Amerika z žitom in drugimi potrebščinami ves svet, Sovjetska zveza in njeni sateliti, ki imajo več zemlje kot Amerika, pa ne morejo preživljati dostojno niti svojih narodov?

Radio Trst II

(343,9 m — 872 Kc-sec)

Nedelja, 30. aprila 1950: 9.00 Kmetijska oddaja. — 11.30 Aktualnosti. — 16.00 Koncert koroških Slovencev. — 20.00 Od melodije do melodije. — 21.00 Z domače knjižne police.

Ponedeljek, 1. maja: 9.15 Iz sinfoničnega repertoarja. — 15.00 Pospoldan v operi. — 21.00 Dvorjak: Simfonija št. 5 v E-molu »Iz novega sveta«. — 22.45 Plesna glasba.

Torek, 2. maja: 18.00 Nekaj kornih skladb. — 21.00 Vzori mladini » Svetle strani atomske energije. — 21.30 Schubert: Simfonija št. 2 v B-duru. — 23.00 Uspavanje.

Sreda, 3. maja: 18.00 Mamica pripoveduje. — 19.00 Zdravniški vedež. — 21.00 Paganini: Kon-

cert št. 1 v C-duru za violino. — 23.00 Serenade in romance.

Četrtek, 4. maja: 13.00 Slovenske narodne motive izvaja pevski duet, na harmoniko spremlja Marij Sancin. — 18.00 Glasbeno predavanje. — 19.00 Slovensčina za Slovence. — 21.00 Radijski oder »Klabund: »Praznik čevčočih češenj«, drama v treh dej. nato Večerni koncert.

Petek, 5. maja: 18.40 Schrammel kvintet. — 20.30 Tržaški kulturni razgledi. — 21.00 Mojstri besede. — 22.00 Schumann: Simfonija št. 4 v d-molu, op. 120. — 22.26 Južnoameriška glasba.

Sobota, 6. maja: 13.30 Salonski kvintet. — 18.00 Glasba slovenskih narodov. — 18.30 Oddaja za najmlajše » Pravljica o LAZI PRINCU. — 21.00 Sobotni večer. — 22.00 Večerni koncert.

Vesti z Goriškega

Državljanstvo po čl. 19 mirovne pogodbe Važna odločitev jugoslovanskih oblastev

Kakor znano določa člen 19. mirovne pogodbe, da pridobijo jugoslovansko državljanstvo tiste osebe, bivši italijanski državljani, ki so na dan 10. junija 1940 imeli svoj »domicil« na ozemlju, ki ga mirovna pogodba priključuje k Jugoslaviji. Po tem členu in v zvezi s členom 20 mirovne pogodbe ohranijo italijansko državljanstvo vsi državljani, ki so 10. junija 1940 imeli svoj »domicil« na sedanjem ozemlju italijanske republike. O »domicilu« smo že govorili, danes pa ponavljamo, da je po členu 43 civilnega zakonika »domicil« kraj, kjer je kaka oseba postavila glavni sedež svojega delovanja in svojih koristih. Stalni delavci, uradniki, učitelji, trgovci, obrtniki, odvetniki, zdravniki, inženirji, hišne pomočnice itd. imajo navadno svoj domicil tam, kjer ta posej, odnosno poklic izvršujejo, tudi če niso vpisane v anagrafskem uradu. Poleg tega imajo svoj domicil v kraju, kjer dejansko bivajo, vse ostale osebe, tudi če niso vpisane v občinskem anagrafskem uradu.

Optirati za ohranitev italijanskega državljanstva bi morale torej samo osebe, ki so 10. junija 1940 imele svoj domicil na ozemlju, ki je bilo priključeno k Jus-

govslaviji. Prav tako navodila je izdalo italijansko zunanje ministrstvo v decembru 1947. Toda italijanska oblastva se teh navodil in torej jasnega določila mirovne pogodbe niso držala in so odklanjala državljanstvo vsem Slovincem, ki niso bili 10. junija 1940 vpisani na anagrafskem uradu sedanje občine kot stalno bivaajoče osebe (»residenti stabili«). Tako je moralo prisilno optirati nekaj sto Slovencev in pozneje, kakor je javnosti znano, so jim italijanska oblastva izgnala otroke iz slovenskih šol.

Italijanska oblastva so namreč trdila, v času, ko je bilo treba optirati, da zahtevajo jugoslovanska oblastva »stalno bivališče« (»residenza stabile«) namesto »domicila« kot merilo za ohranitev odnosno pridobitev državljanstva po mirovni pogodbi.

Danes pa imamo v rokah rešitev neke optijske izjave, ki tako trditev in ravnanje italijanskih oblastev zavrača v celoti. V. J. je imela 10. junija 1940 svoj »domicil« v Gorici, kjer je bivala pri bratu in ni bila vpisana na anagrafskem uradu. Leta 1948. je predložila izpričevalno listino in zahtevala državljanski list, ki pa ji ga italijanska oblastva niso ho-

tela priznati in izdati. Zato je optirala z navedbo vseh teh okoliščin. Te dni je stranka V. J. prejela odgovor od jugoslovanskih oblastev, ki se glasi, da ni imela 10. junija 1940 svojega »domicila« na priključenem ozemlju (ker ga je imela na sedanjem ozemlju Italije), zato je njena optijska izjava za ohranitev ital. državljanstva odveč in nepotrebna.

Poleg treh razsodb najvišjega italijanskega sodišča, ki smo jih omenili v »Demokraciji« od 21. t. m., imamo sedaj še odločitev jugoslovanskih oblastev v tej zadevi. Zato pozivamo vse prizadete slovenske stranke, naj zahtevajo takoj priznanje svojih državljanskih pravic (ne da bi čakale rešitve na optijsko izjavo!) in tudi takojšnjo vrnitev svojih otrok nazaj na slovenske šole. Naša organizacija jim je na razpolago za nasvete, za morebitno zbirko listin in za nastop pri pristojnih oblastvih.

Ob zaključku naj omenimo še to: Italija in Jugoslavija ne bi niti ti mogle spremeniti besedila člena 19 in 20 mirovne pogodbe, ker je ta mednarodna pogodba in jo sme spremeniti samo Varnostni svet Organizacije združenih narodov.

Sejmi in tržni dnevi v goriški pokrajini

V Gorici je tedenski trg vsak četrtek; če je ta dan praznik je trg naslednjega dne. Med letne sejme spadajo: 16. marca sejem sv. Hilarija, 24. avg. sejem sv. Jerneja, 29. sept. sejem sv. Mihaela, prvi ponedeljek po 30. novembru pa sejem sv. Andreja, ki traja osem dni. Ob tržnih dneh, sejmih ter vsak drugi in zadnji četrtek v mesecu bo tudi trg za živino.

V Gradški bodo mesečni trgi vsak drugi torek v mesecu. Letni sejem je pa sv. Boštjan 20. januarja.

V Krmini bo za izvoz sadja in zelenjave trg dnevno od 15. maja do 15. oktobra. Tedenski trg bo vsak petek in sredo, in sicer za sadje, zelenjavo, žito in perutnino. Vsak prvi petek v mesecu bo velik živinski trg. Veliki trgi bodo: osem dni po veliki noči z razstavo vina in 25. junija sejem sv. Ivana ter prvi petek po prvi nedelji v septembru.

V Marjanu bodo letni sejem za praznik sv. Gotarda, vsakega patrona.

V Romansu ob Soči bodo imeli mesečni trg vsak četrtri torek v mesecu. Letni sejm bodo: 19. novembra, sejem sv. Elizabete in 25. marca.

V vasi Villesse bo sejem 16. avgusta za praznik sv. Roka.

V Gradežu bodo imeli vsako soboto trg raznega blaga, v vseh ostalih dneh v tednu pa bodo v središču mesta, in sicer v pristanišču prodajali sadje in zelenjavo.

V Trzinu bo mesečni trg vsako tretjo sredo v mesecu pa na trgu Mercato di Panzano. Letna sejma bosta 29. sept. in 6. dec.

V Ronkah bodo izvedli mesečni trg vsako prvo sredo v mesecu.

V Turjaku bodo imeli letni sejem dne 8. decembra.

DAROVI

P. Ž. S. L 1.000 za Udovičev sklad. — N. N. iz Kroglj L 300 za tiskovni sklad. — Družina Danu L 1.500 za SPM in L 1.500 za Slov. dobrod. društvo v počastitev spomina pok. Ludvika Danaeva ob 5. obletnici njegove smrti.

Širite „DEMOKRACIJO“

Dr. R. IUNGO

zobozdravnik

izdeluje proteze v jeklu, zlatu, kavčuku in plastiki. - Največja garancija. — Sprejema od 10 do 12 in od 15 do 19 (Govori slovenski)

TRST, ulica Torrebianca 43
Vogal ulica Carducci

Dr. FRANJO DELAK, zdravnik v Barkovljah sprejema v ulici Bonafata 9 vsak dan od 9-12 in v Trstu v ulici Commerciala 10-II. od 15.-17. ure.

Mizarji kmetovalci podjetniki! deske smreke, macesnoe in trdih lesov, trame in par-kete nudí najugodnejše

CALEA

TEL. 90441 TRST

Viale Sennino, 24

Drobne vesti

Svetogorska Mati božja

Č. g. pater dr. Hugo Bren je iz Rima poslal uredništvu »Demokracije« pismo, v katerem nam je tudi pojasnil vzroke, zaradi katerih mora čudežna slika Svetogorske Matere božje ostati sedaj v Rimu. Toliko na znanje in v vednost naši javnosti.

Slov. Korošci na obisku v Gorici in Trstu

Kakor izvemo iz zanesljivega vira bo prihodno soboto in nedeljo, 29. in 30. aprila, obiskal Gorico in Trst cerkveni pevski zbor iz St. Lenarta pri sedmih studencih. Pevci, katerim se je pridružilo tudi par godbenikov, skupno skoro 40 oseb, se bodo pripeljali v Gorico v soboto popoldne s posebnim avtobusom. Njihova iskrena želja je, da bi primorskim Slovincem lahko zapeli vrsto svojih pesmi iz bogatega sporeda, ki so ga skrbno naštudirali. Ne poznamo še nobenega točnega programa, vendar upamo, da bodo v Gorici lahko nastopili in zaradi pomanjkanja prostorov priredili koncert vsaj za omejeno število občinstva. V Trstu jim bo najbrže danu možnost, da bodo zapeli na slovenskem radiu.

Vsekakor smo uverjeni, da bo v soboto in nedeljo slišali na naših primorskih tleh lepo koroško pesem in že vnaprej kličemo koroškimi bratom: Dobrodošli! na našem sončnem jugu!

Slov. sirotišče v Gorici

»Slovensko sirotišče sv. Družine« v Gorici je imelo 20. t. m. svoj letni občni zbor. Kljub številnim težavam, s katerimi se mora boriti ta ubožni slovenski zavod, je minulo leto še kar dobro pretolkel. S pomočjo raznih dobrotnikov in s podporo domačih ustanov in radodarnostjo širših krogov slovenskega ljudstva je zavodu uspelo, da je prehranil preko 80 oseb, med njimi nad 65 gojencev in gojenk. Za uspeh gre največja zasluga zlatomašniku msgr. Andreju Pavlici, ki mu je »Slovensko sirotišče« postalo življenjska naloga, in č. šolskim sestram, ki vodijo upravo zavoda in z vztrajno živlostjo skrbe za njegov obstoj.

Najdenka

Zadnjo soboto, 22. t. m., okrog 11. ure zvečer sta gospa Eudrizza Aurora iz ulice Parini in njen sed zdravnik dr. Gobbo, katerega je zaskrbljena žena poklicala, našla v obcestnem grmu v bližini stanovanja bel zavojček, v katerem je jokalna črnolasa deklica stara kakih deset dni. Po obvestitvi policije so deklico, ki je bila o kusno in snažno opravljena, odnesli v bolnico pri Rdeči hiši, kjer so jo oddali v nadaljnjo oskrbo. Ko so deklico našli, je bila še topla od naročja neusmiljene matere, ki jo je podojila in potem zapustila. Policija je takoj začela z zasledovanjem matere in jo je baje že izsledila.

Z onstran meje

Klanec pri Gorjanskem na Krasu

Na veliki četrtek smo pri nas pokopali tukajšnjega naprednega kmetovalca in čebelarja, ki je dočkal častljivo starost 88 let. S pridnostjo in z umnim gospodarjenjem si je zgradil lep dom in si pridobil velik ugled v domači vasi in okolici. Naj značajni mož in skrbni oče počiva v božjem miru! Zalujočim ostalim toplo sožalje.

Spodnja vipavska dolina

Zopet je zakraljevala spomlad v naši lepi Vipavski dolini. Vse cvete in zeleni. Po naših vinogradih smo opravili najnujnejša dela in trta obetujejoč poganja. Tudi krompir smo že posadili. Sedanje deževje nas precej ovira pri vsak kodnevem poljskem delu in povzroča nevoljo. Vendar bi tudi brez tega aprilskega vremena razpoloženje ne bilo veliko prijetnejše. Premnogo je stisk, ki nas tlačijo. Kot mora leži nad nami strah, kaj prinese jutri, ko je že danes neznošen. Kako naj bi z veseljem gledali v bodočnost, ko vidimo, kako se mladina kvarno vzgaja in kako se s prisilnim udarniškim delom in z neznošnim davki spravlja ljudi v zadrugištvo.

Rupa

V nedeljo, dne 30. t. m. bomo obhajali god sv. Marka, farnega patrona naše vasice.

Služba božja bo zjutraj ob 7. uri. Ob 10. uri bo pa slovesna sv. maša, pri kateri bo pel naš domači pevski zbor pod vodstvom našega organista Nikota Pavletiča. Sedaj imamo v naši mali cerkvi nov kor. S požrtvovalnostjo domačinov in na prizadevanje našega organista imamo tudi v naši mali, a čedni cerkvi toliko zasluženi kor. Ob treh popoldne bo blagoslov, po blagoslovu bomo po stari navadi cvrli »fortaljo« in jo zalili z dobro kapljico. To bo nudila vsem domača gostilna v Gabrijah »Pri Tomažu«. Kdor se hoče navžiti našega lepega slovenskega petja, naj pride v nedeljo v Rupo k sv. Marku, da se bo z veselim srcem in polen narodnega čuta vračal zadovoljen na svoj dom.

Smrt dveh dobrih mater

V Vrhpolju sta pred kratkim odšli po večno plačilo dve dobri slovenski materi: mati g. Janka Premrla, župnika pri Sv. Luciji ob Soči in mati g. Franca Premrla, župnika v Podragi na Vipavskem. Obema pokojnicama večni mir, njunim družinam, zlasti gg. župnikoma, pa iskreno sožalje!

Odgovorni urednik: dr. Janko Jež

Tiska: tiskarna »ADRIA«, d. d. v Trstu

NECCHI novi model B U

za vezenje, krpanje, obilavanje lukenj, prišitje gumbov, šitje, cikcakaste šive. Vsa dela se izvršujejo brez okvirja. Pouki za vezenje brezplačno. SIVALNI STROJI na industrijski tok za čevljarje in krojače. PRODAJA NADOMESTNIH DELOV. RADIOAPARATI najboljših znamk pri TULLIO

TRST - ul. C. BATTISTI št. 12
Tel. 66-38 - TRZIC, na Korcu